

Pelastusalan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelmaluonnos, tasa-arvoinen ja yhdenvertainen pelastustoimi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/6181/2021

Kuuloliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto pelastusalan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelmaluonnokseen. Kuuloliitto näkee toimintaohjelman tekemisen erittäin tärkeänä toimenpiteenä yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulmasta. Kuuloliitto korostaa, että Suomessa on noin 800 000 henkilöä, joilla on jonkinasteinen kuulonalenema. Suomessa on arviolta noin 100 000 kuulokojeen ja sisäkorvaistutteen käyttäjää.

Kuuloliitto kiinnittää lausunnossaan huomiota sellaisiin tekijöihin, jotka ovat erityisen tärkeitä kuulovammaisten henkilöiden kannalta. Yhdenvertaisuuslaki lähtee olettamuksesta, että viranomaisten tulee edistää yhdenvertaisuutta toiminnassaan. Kuuloliitto näkee, että pelastusalan asiakasrajapinnoissa on arvioitava säännöllisin ajoin toiminnan esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä mitä toimia tarvitaan hätä- ja pelastustoiminnan saavutettavuuden turvaamiseksi kuulovammaisille henkilöille.

Kuuloliiton näkemys on, että hätä- ja pelastustoimissa tarvitaan lisää harjoituksia kuulovammaisten pelastamisesta. Kuulovammaisten henkilöiden pelastus- ja hätätilanteissa kriittinen tekijä on saavutettava vuorovaikutus ja toimiva kommunikaatio. Pelastustoimen yhteydessä ja pelastustilanteen edetessä viestinnän ja vuorovaikutuksen tarve korostuu koko ajan. Muun muassa Mutual Trust – hankkeessa (v. 2017 – 2019), jonka tavoitteena oli lisätä pelastus- ja hätähenkilöstön valmiuksia vammaisten henkilöiden kohtaamisesta, suoritettiin erilaisia hätä- ja pelastusharjoituksia.

Mutual Trust – hankkeen hätä- ja pelastusharjoituksissa ilmeni, että suurin haaste hätä- ja pelastushenkilöstön ja kuulovammaisten henkilöiden välillä oli toimiva kommunikaatio ja viestintä. Hankkeen kokemusten perusteella on tunnustettava, että kuulovammaiset tarvitsevat erityistä huomiota pelastustilanteissa. Esimerkiksi pelastustilanteiden taustahäly vaikeuttaa suuresti mahdollisuuksia erottaa puhetta. Lisäksi jos pelastustilanteessa kuulolaitteet eivät ole käytössä tai ne ovat hukassa, niin erityisesti silloin kirjallinen ja visuaalinen viestintä ratkaisee pelastusviestin perillemenon. On tiedostettava, että jokainen erillinen tila, paikka, rakennus ja liikenneväline on omanlaisensa pelastustilanne erityispiirteinen. Tästä syystä säännöllinen harjoittelu vammaisten henkilöiden, kuten kuulovammaisten henkilöiden kanssa, on välttämätön osa hätä- ja pelastustoimea. Säännöllisesti harjoittelemalla jokainen erillinen tilanne ja olosuhteet voidaan tunnistaa etukäteen, myös mahdolliset ongelmat saavutettavassa viestinnässä.

Säännöllinen vammaisten henkilöiden pelastusharjoittelu tuottaa ymmärryksen, osaamisen ja myös työhyvinvoinnin lisääntymistä välittömästi ja välillisesti. Näin edistetään myös ohjelman sivulla 24 mainittua suunnittelua, proaktiivista viestimistä ja johtamista.

Toimintaohjelman sivulla 11 todetaan, että *”Palotarkastustoiminnan osalta oli tapauksia, jossa asiakkaan osalta oli tehty ratkaisuja, missä ei oltu huomioitu henkilön vammaisuuden tarvitsemia apuvälineitä. Näissä tapauksissa pelastusviranomaisten kohtuullisten mukautusten tuntemus nähtiin tärkeäksi.”* Kuuloliitto tuo esiin, että tulee tunnistaa kuulovammaisten tarvitsema palohälytin, joka herättää huomion joko värinällä tai vilkkuvaloilla. Kuulovammaisen palohälytin ja hälytysjärjestelmä ovat välttämättömiä sellaiselle kuulovammaiselle, joka ei kykene saamaan tavallisista hälyttimistä ja hälytysjärjestelmistä hälytysviestiä. Nämä kuulovammaisen tarvitsemat asunnon muutostyöt myönnetään kunnan sosiaalitoimen vammaispalveluista, joten pelastustoimen osaaminen ja yhteistyö sosiaalitoimen kanssa on tärkeitä.

Toimintaohjelmassa on kirjattuna pitkän aikavälin tavoitteita sivulla 16. Kuuloliitto kannattaa ohjelmaan kirjattuja pitkän aikavälin tavoitteita ja pitää erityisesti seuraavia kohtia kuulovammaisten yhdenvertaisuutta lisäävinä toimenpiteinä:

- 3. Työoloja, palkkausta ja rekrytointikäytäntöjä kehitetään tasa-arvoisemmiksi ja yhdenvertaisemmiksi, lisätään vammaisten henkilöiden ja osatyökykyisten määrää pelastusalan henkilöstössä ja vahvistetaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaa.*
- 6. Huomioidaan pelastustoimen viestinnässä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmat, erityisesti saavutettava ja monikielinen viestintä.*

Kuuloliitto kannustaa pelastusalan rekrytointikäytännöissä huomioimaan kuulovammaiset työnhakijat. Kohtuullisten mukautusten avulla kuulovammaiset työntekijät voivat selviytyä useimmista pelastusalan työtehtävistä. Pelastustoimen viestinnässä on syytä kiinnittää huomiota saavutettavaan viestintään. Jo laki digitaalisista palveluista edellyttää viranomaisten ottamaan huomioon toiminnassaan saavutettavuusvaatimukset. Lisäksi on syytä varmistaa se, että hätä- ja pelastustoiminnassa kiinnitetään huomiota saavutettavaan viestintään sekä kehitetään ääneen perustuvan viestinnän rinnalle vaihtoehtoisia menetelmiä viestintään.

Kuuloliitto pitää toimintaohjelman sivuilla 18-19 mainittuja toimenpiteitä tärkeinä kuulovammaisten yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulmasta. On tärkeää, että pelastusalan viranomaiset ja toimijat tunnistavat Suomen eri vähemmistöt, kuten vammaiset henkilöt ja heitä edustavat järjestöt. Lisäksi on erittäin tärkeää, että pelastusviranomaisen tunnistaa kaikessa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa kuulovammaisten tarpeet, erityisesti viestinnän saavutettavuuden suhteen.

Kuuloliitto on toiminut aktiivisesti 112 – hätätekstiviestipalvelun seurantatyöryhmässä, joka on seurannut hätätekstiviestipalvelun toteutumista. Myös muuallakin hätä- ja pelastustoiminnassa voisi olla hyvä perustaa vastaavanlaisia seurantaryhmiä, jotta voidaan seurata ajantasaisesti pelastusviranomaisten ja pelastustoimijoiden tekemiä saavutettavuus- ja yhdenvertaisuustoimia, Näin varmistetaan kuulovammaisten yhdenvertaisuus hätä- ja pelastustoiminnassa.

Sanna Kaijanen

Toiminnanjohtaja
Kuuloliitto ry

Lisätietoja: Asiantuntija (saavutettavuus ja digitaaliset palvelut) Sami Virtanen,
sami.virtanen@kuuloliitto.fi